

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนให้ดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข สามารถเกื้อหนุนการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านของประเทศ การเตรียมคนให้มีคุณลักษณะ มองกว้าง คิดไกล ใฝ่ดี หรือการเตรียมคนให้สามารถเผชิญกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในยุคปัจจุบัน แต่การจัดการศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถสนองความต้องการในการพัฒนาบุคคล ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ ซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542) จำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษาของประเทศทั้งระบบ ทั้งนี้ด้วยภารกิจหลักของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาคนในชาติให้มีคุณภาพ และมีคุณธรรม เป็นกำลังของชาติ ตลอดจนเป็นผู้ดำเนินการปรับเปลี่ยนสังคมโดยส่วนรวม ให้ก้าวหน้า สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และการดำเนินการดังกล่าว จะต้องตอบสนองต่อเป้าหมายหลักของการพัฒนาประเทศ นโยบายของรัฐบาล และความต้องการของประชาชน (สำนักนโยบาย และแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2541: คำนำ) ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีนโยบายให้มีการกระจายอำนาจตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 รวมทั้งส่งเสริมให้มีการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิรูปการศึกษาของประเทศอย่างแท้จริง (สุวัฒน์ เงินฉ่ำ. 2542:29-31)

สืบเนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติสาระสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาไทยไว้ในมาตรา 43 ว่า บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพและเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติและมาตรา 81 ระบุไว้ว่า รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 14-15)

สาระสำคัญในรัฐธรรมนูญดังกล่าวนำไปสู่การจัดทำพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติดังกล่าว ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2542 และมีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2542 สาระสำคัญของ พระราชบัญญัตินี้ คือ การปฏิรูปการศึกษาในทุกด้านโดยเฉพาะด้านที่เกี่ยวกับแนวการจัดการศึกษา ในมาตรา 22 ระบุว่าจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

ภายหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ โดยการศึกษาได้เปลี่ยนโฉมหน้าใหม่ไปสู่การจัดการศึกษาให้เกิดความรู้ คู่คุณธรรม และพัฒนาคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์คือ เป็นคนดี เป็นคนเก่ง และเป็น คนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข โดยเฉพาะในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งถือว่าเป็นธงนำหรือหัวใจของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำนักปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 9) **วิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม**

ในการพัฒนานั้น กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางเพื่อการแก้ไขปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงานและพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อสร้างบุคคลในองค์กรและสังคมให้ เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ส่วนแนวทางแห่งความสำเร็จจำเป็นต้องมีการปรับปรุงปัจจัยพื้นฐานใน การจัดการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย สถานศึกษา บุคลากร หลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนการบริหารและกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการในการปฏิรูปการ ศึกษา (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. 2540:1)

การปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการ มุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบของการจัดการศึกษา ทั้งปัจจัยต่าง ๆ และกระบวนการทำงาน เพื่อหวังผล ว่าคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจะสูงขึ้นให้ทันต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลง ของโลกในยุคโลกาภิวัตน์

ปัจจุบันยังมีครูและผู้บริหารจำนวนหนึ่งที่สามารถพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญและประสบความสำเร็จซึ่งมิใช่เรื่องใหม่ แต่ได้พัฒนามานานแล้ว โดยได้มีการ พัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ประสบความสำเร็จด้วยจิตวิญญาณ แห่งความเป็นครูด้วยความรัก ความเมตตาต่อศิษย์อย่างเต็มเปี่ยม ยิ่งภาวะการณปัจจุบัน ปัจจัย ที่เอื้อต่อการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและกระแสการปฏิรูปการเรียนรู้ในความ

สนใจของประชาชนทั่วไป จึงเป็นปัจจัยเสริมในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุดและประสบความสำเร็จได้ ที่สำคัญการปฏิรูปการเรียนรู้จะสำเร็จไม่ได้เลย หากครูและผู้บริหารโรงเรียนไม่ให้ความร่วมมือ ในการบริหารจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ ความจำเป็นต้องปฏิรูปการเรียนรู้ในประชาคม การศึกษา นักคิด นักการศึกษา สถาบันทางสังคม ศาสนาและวัฒนธรรม และผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเห็นพ้องต้องกันด้วยเหตุผลและความจำเป็นหลายประการ คือ

เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยให้มีความรู้คู่คุณธรรม ตระหนักในคุณค่าของตนเอง และผู้อื่นตลอดจนสรรพสิ่งทั้งหลาย รู้จักควบคุมตนเองให้อยู่ในครรลองแห่งความดีงาม รับผิดชอบ ต่อหน้าที่ มีเหตุผล ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพกฎ กติกาของสังคม มีความขยัน ซื่อสัตย์และเสียสละเพื่อส่วนรวม สามารถใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารการคิดเป็น การคิดวิเคราะห์ ใช้สติปัญญาอย่างลึกซึ้งให้บรรลุความเป็นจริง เห็นความดีงามของสรรพสิ่ง เป็นคนมีสุขภาพกายดี ใจดี มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ บุคลิกภาพพริ้วไหว แจ่มใส จิตใจอ่อนโยนและเกื้อกูลต่อกันมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี กล่าวเผชิญ เผด็จปัญหาได้ ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

เพื่อเพิ่มพูนความเข้มแข็งของสังคมไทย ให้สมาชิกของสังคมไทยได้รับการพัฒนาความตระหนักและมีจิตสำนึกร่วมกัน ทุกชุมชนพร้อมที่จะมีส่วนร่วมทำงาน ไม่เห็นแก่ตัว มีการจัดการ ถูกต้องแบบค้ำจุน ลดความขัดแย้ง ทุกคนมีความรับผิดชอบนำพาสังคมให้ก้าวหน้า รู้คุณค่าของตนเอง การปฏิรูปการศึกษา จึงเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งเป็นพลังผลักดันให้ การปฏิรูปการเมือง การปฏิรูประบบราชการ การปฏิรูประบบเศรษฐกิจ และการปฏิรูปอื่น ๆ ประสบผลสำเร็จ

เพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งข้อมูลสาระความรู้ต่าง ๆ เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ผู้เรียนมีแหล่งเรียนรู้รอบตัว ทั้งคน เครื่องมือต่าง ๆ และ ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ผู้เรียนควรมีความสามารถในการใช้ภาษาได้มากกว่า 1 ภาษา และต้องมีความ คล่องแคล่วในเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ สามารถสังเคราะห์ ข้อมูล ข่าวสารเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ครู พ่อ แม่ ผู้ปกครองและสังคมไทย การปฏิรูปการเรียนรู้จะเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยเฉพาะผู้ปกครอง และชุมชนมีอิสระในการอบรมเลี้ยงดู บุตรหลาน ได้เรียนรู้อย่างมีความสุข หากครู และ ผู้บริหารสถานศึกษา ได้ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ทุกชั้นตอนอย่างดีแล้วจะมีโรงเรียนดี ๆ ครูดี ๆ ที่มีคุณภาพทัดเทียมกันเกิดขึ้น ทั่วทุกภูมิภาค

เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมาย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ต้องปฏิบัติ มิใช่นโยบาย หรือแผนงานที่ใครจะทำหรือไม่ทำได้ (วิเศษ ชิดวงศ์. 2544 : 31-34) ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจึงจำเป็นต้องทบทวนบทบาทของตนว่า การจัดการเรียนการสอนที่ตนกำลังดำเนินการอยู่ มีคุณภาพถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพสังคมไทย และสังคมโลกปัจจุบันมากน้อยเพียงใด ถึงเวลาแล้วที่เราทุกคนต้องพร้อมใจกันปฏิรูปวัฒนธรรม การเรียนรู้ด้วยจิตใจที่อาสา และด้วยใจรักในวิชาชีพ ทั้งนี้เพื่อผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตราขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาในด้านการเรียนการสอนตาม มาตรา 24 ให้สถานศึกษาดำเนินการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจตามความถนัดของผู้เรียนซึ่งคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญกับสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและ แก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียน เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นแก้ปัญหาได้ รักการอ่านและใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนเกิดความสมดุลรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์บรรจุไว้ในทุกวิชา หรือทุกกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุขรวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่ง ของกระบวนการเรียนรู้ทั้งผู้สอนและผู้เรียน และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ทุกสถานที่ ทุกเวลา มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสตร์ และวัฒนธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 13)

Dewey ชี้ให้เห็นว่าการเรียนการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลางนั้น คือ ครูเป็นผู้กำหนดเนื้อหา วิธีสอน กิจกรรมต่าง ๆ ผู้เรียนมีส่วนร่วมน้อยไปในการกำหนดกระบวนการและจุดมุ่งหมายของการเรียน การเรียนการสอนได้เรียนรู้จากหนังสือ และสิ่งที่อยู่ในใจของ ผู้สอนส่วนใหญ่ใช้วิธีสื่อสารโดยการบอก ส่วนการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น ผู้สอนจะต้องวิเคราะห์ ประสบการณ์ของผู้เรียนและกระตุ้นให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเอง ควบคุมตนเองได้ และมีความรับผิดชอบต่อตนเอง การเรียนรู้จะเกิดจากผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงในเรื่องนั้นๆ ทักษะต่าง ๆ ไม่ได้เกิดจากการท่องจำ แต่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติตามความสนใจและความต้องการโดยอาศัยความช่วยเหลือจากครู (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษา ธิการ. 2543 : 9)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : คำนำ) เป็นหน่วยงานหนึ่งในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3 ระดับ คือ การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา การศึกษาระดับประถมศึกษา และการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดนโยบายการปฏิรูปการศึกษาเป็นภาระกิจที่สำคัญและจำเป็น โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ดำเนินการปฏิรูปการศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 ตามกรอบงานปฏิรูปการศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา ด้านการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านการปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน และด้านการปฏิรูประบบบริหาร และการจัดการ โดย กำหนดให้ทุกโรงเรียนต้องเข้าสู่ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีการจัดทำธรรมนูญ โรงเรียนจัดทำแผนพัฒนาประจำปีของโรงเรียนเป็นสัญลักษณ์ ที่แสดงถึงการมีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

นอกจากนั้นสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ตระหนักถึงภารกิจสำคัญของ โรงเรียนประถมศึกษา ในส่วนที่จะพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษานั้น จึงได้จัดอบรมในเรื่องนี้ให้กับโรงเรียนในสังกัด เพื่อนำไปปฏิบัติและสนองนโยบาย ของกระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบันมีโรงเรียนที่รุนแรงต้องการให้การศึกษามีคุณภาพต้องการให้มีการตรวจสอบมากขึ้น ผู้ปกครองต้องการทราบว่าบุตรหลานของตนเมื่ออยู่ในโรงเรียนทำงานได้ดีเพียงใด และชุมชนต้องการความมั่นใจว่าโรงเรียนได้ปฏิบัติหน้าที่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดหรือไม่ โรงเรียนมีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่มุ่งจะสร้างระบบคุณภาพนักเรียน (ผลผลิต) ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน (ลูกค้า) ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน เพื่อสร้างความมั่นใจในคุณภาพของการจัดการศึกษา โดยแสดงภาระ หน้าที่ความรับผิดชอบ (Accountability) ต่อนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมากน้อยเพียงใด โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบ ร่วมตัดสินใจในรูปของคณะกรรมการ

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นจังหวัดในเขตการศึกษา 10 ที่ดำเนินการปฏิรูปการศึกษาตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยมีโรงเรียนนำร่องหรือแกนนำปฏิรูปการศึกษา ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ปี พ.ศ. 2539 จำนวน 20 โรงเรียน โรงเรียนนำร่องปฏิรูปการศึกษา ได้ดำเนินการนำร่องในด้านต่าง ๆ ทั้ง 4 ด้าน ในปีการศึกษา 2543 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ได้ขยายโรงเรียนแกนนำการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนเป็นกลุ่มโรงเรียนละ 1 โรงเรียน จนกระทั่งครบทุกกลุ่ม รวม 106

โรงเรียน และมีการส่งเสริมให้มีการขยายผลการปฏิรูปการเรียนการสอนไปสู่การปฏิบัติจนครบทุกโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนองต่อนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวได้ดำเนินการมาเป็นเวลา 2 ปี สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ดจึงต้องการติดตามผลการดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนการสอนของว่าได้มีการดำเนินงานมากน้อยเพียงใด เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าและสภาพการดำเนินงาน โดยเฉพาะการนำกระบวนการพัฒนาตามกระบวนการของเดมมิ่ง (PDCA) ซึ่งเป็นที่ยอมรับของนักวิชาการทางการศึกษาว่าเป็นกระบวนการพัฒนาที่นำไปสู่การปฏิรูปการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. 2543 : 1)

จากความต้องการติดตามผลการดำเนินงานด้านการปฏิรูปการเรียนการสอนที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่ายังไม่มีการศึกษาติดตามผลการดำเนินงานดังกล่าวจึงสนใจที่จะศึกษาว่าโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด แบบที่ 3 (ขนาดกลาง) สามารถดำเนินงานตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาตามกระบวนการพัฒนาของเดมมิ่ง (PDCA) ได้มากน้อยเพียงใด โดยการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษา ถึงการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษาแบบที่ 3 (ขนาดกลาง) ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อให้ทราบผลการดำเนินงานตามนโยบาย ซึ่งเป็นมาตรการประกัน คุณภาพการศึกษาว่าอยู่ในระดับใด จะได้นำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงงาน การปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และได้ประสิทธิผลไปสู่การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ตามความต้องการของโรงเรียน ชุมชน สังคม และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ต่อไป

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติซึ่งสอดคล้องกับวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง (Deming) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2542 :18)

1. การวางแผน (Plan)
2. การปฏิบัติตามแผน (Do)
3. การตรวจสอบ (Check)
4. การปรับปรุงแก้ไข (Action)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียน แบบที่ 3 (ขนาดกลาง) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ตามความคิดเห็นของ ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และหัวหน้างานวิชาการในสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียน แบบที่ 3 (ขนาดกลาง) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ตามความคิดเห็นของ ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และหัวหน้างานวิชาการในสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

สมมติฐานของการวิจัย

ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และหัวหน้างานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด มีความคิดเห็นต่อระดับการดำเนินงานการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียน แบบที่ 3 (ขนาดกลาง) โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกัน

Rajabhat Mahasarakham University

ขอบเขตในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการดำเนินงานการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ดแบบที่ 3 (ขนาดกลาง) โดยมี ประชากรและตัวแปรที่จะศึกษาดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (Population)

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหาร 153 คน ผู้ช่วยผู้บริหาร 153 คน และหัวหน้างานวิชาการ 153 คน ในโรงเรียนประถมศึกษาแบบที่ 3 (ขนาดกลาง) สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 153 โรงเรียน รวม 459 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และหัวหน้างาน วิชาการ ซึ่งสุ่มจากประชากรทั้งหมด โดยวิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan จำนวน 219 คน ใน 73 โรงเรียน (บุญชม ศรีสะอาด. 2535 : 40)

2. ตัวแปรที่ศึกษา (Variable)

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม

2.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา

2.1.2 ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา

2.1.3 หัวหน้างานวิชาการในสถานศึกษา

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และหัวหน้างานวิชาการ เกี่ยวกับการดำเนินงาน การปฏิรูปกระบวนการเรียน การสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด 4 ด้าน คือ

2.2.1 การวางแผน (Plan)

2.2.2 การปฏิบัติตามแผน (Do)

2.2.3 การตรวจสอบ (Check)

2.2.4 การปรับปรุงแก้ไข (Action)

นิยามศัพท์เฉพาะ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University

1. การปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน หมายถึง การบริหารจัดการเรียนการสอนที่ยึด ผู้เรียนเป็นสำคัญมีการสอนซึ่งมุ่งกิจกรรมที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตจริงเหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอนจนเกิด การเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. การดำเนินงาน หมายถึง การนำเอาหลักการบริหารมาใช้ในการปฏิบัติงานในโรงเรียน เพื่อปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน

3. การวางแผน (Plan) หมายถึง การระดมความคิดเห็นจากสมาชิกหรือผู้เกี่ยวข้อง กับ กระบวนการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ได้สรุปที่นำไปสู่รูปแบบที่เป็นจริงขึ้นมาในรายละเอียดให้พร้อมในการเริ่มต้นลงมือปฏิบัติ

4. การปฏิบัติตามแผน (Do) หมายถึง การที่สมาชิกหรือผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการ ปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนดำเนินกิจกรรมตามที่กำหนดไว้จากการวางแผน

5. การตรวจสอบ (Check) หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้สมาชิกและผู้เกี่ยวข้องกับ กระบวนการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนรับรู้สภาพการของงานที่เป็นอยู่ และเปรียบเทียบกับ สิ่งที่วางแผน ให้เห็นภาพความสำเร็จจากการปฏิบัติตามแผนที่กำหนด

6. การปรับปรุงแก้ไข (Action) หมายถึง การนำข้อมูลต่างๆ จากการตรวจสอบที่พบว่าเกิดข้อบกพร่อง ทำให้งานที่ได้ไม่ตรงตามเป้าหมาย หรือผลงานไม่ได้มาตรฐาน มาปฏิบัติการแก้ไขปัญหา ตามลักษณะปัญหาที่ค้นพบ

7. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

8. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าสถานศึกษา หรือ ผู้ที่ทำหน้าที่รักษาการในตำแหน่งหัวหน้าสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด แบบที่ 3 (ขนาดกลาง)

9. ผู้ช่วยผู้บริหาร หมายถึง บุคลากรที่ได้รับแต่งตั้งให้ทำหน้าที่หรือรักษาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนแบบที่ 3 (ขนาดกลาง) สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

10. หัวหน้างานวิชาการในสถานศึกษา หมายถึง ข้าราชการครูที่ได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่เป็นหัวหน้างานวิชาการของโรงเรียนแบบที่ 3 (ขนาดกลาง) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

11. โรงเรียนแบบที่ 3 (ขนาดกลาง) หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีจำนวนนักเรียน 301 – 600 คน

12. คำย่อต่าง ๆ

12.1 สปช. หมายถึง สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

12.2 สปจ. หมายถึง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

12.3 สปอ. หมายถึง สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ

12.4 สปก. หมายถึง สำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ผลของการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลสารสนเทศ สำหรับการวางแผนพัฒนาปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดอื่น ๆ

2. เป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไขปัญหาการดำเนินงานและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3. ได้กระบวนกรติดตามผลการดำเนินงาน การปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินงานด้านอื่นๆ